

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ... بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ... بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ... بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ... بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ...

عنوان:

کلیات و مصادیق پاسخگویی اجتماعی

ارائه دهنده: دکتر رضا جوروند
دکترای آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت
عضو هیات علمی گروه بهداشت عمومی دانشکده بهداشت
عضو کارگروه پاسخگویی اجتماعی دانشگاه علوم پزشکی ایلام
رئیس مرکز مشارکت های اجتماعی دانشگاه علوم پزشکی ایلام

مقدمه:

اهداف کارگاه

- آشنایی با مفهوم پاسخگویی اجتماعی
- آشنایی با سطوح پاسخگویی اجتماعی
- تاریخچه توجه به پاسخگویی اجتماعی در علوم پزشکی
- معرفی نمونه هایی از پاسخگویی اجتماعی
- معرفی ظرفیت هایی برای مشارکت در پاسخگویی
-

✓ مقدمه :

پاسخگویی اجتماعی مفهومی است که ابتدا برای موسسات مالی و صنعتی مطرح شد و مفهوم اولیه آن بر این اصل استوار بود که موسسه نسبت به جامعه ای که از آن کسب سود و درآمد می کند، مسئول است.

- تبلیغات : توزیع جدید ترین محصولات
- سرمایه گذاری : آموزش با هدف تامین نیروی کار
- اصلاح یا بهبود نمای موسسه : اعطای وام های کم بهره

□ مقدمه :

به مرور زمان پاسخگویی اجتماعی مفهومی فراگیر شد و در حوزه های مختلف از جمله در نظام سلامت به آن پرداخته شد.

برخی متخصصان حوزه سلامت: مفهوم جدیدی تحت عنوان **بازار**

سلامت را مطرح کرده اند:

محصولاتی که نظام سلامت عرضه می کند؟ **نیرو، پژوهش، خدمات و ...**

خدمات پس از فروش حوزه سلامت ؟

دلیل اهمیت پاسخگویی اجتماعی یا رویکرد پاسخگویی

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی ایلام

فرض بنیادی جامعه : هر فرد در جامعه **نقشی دارد** و این نقش **حقوق و وظایف کلی** او را تعیین می کند.

۱- این نقش به فرد اجازه می دهد **رفتار** خود را مطابق نقش تعیین کند.

۲- به جامعه اجازه می دهد از فرد بر حسب نقش او در جامعه، **انتظارات** خاصی داشته باشد.

۳- هرچه نقش فرد بالاتر باشد، انتظار جامعه بالاتر است.

دلیل اهمیت پاسخگویی اجتماعی یا رویکرد پاسخگویی

می توان نتیجه گیری کرد که جامعه از ما انتظاراتی دارد:

- از اعضای هیات علمی در دانشگاه های علوم پزشکی
- از کارمندان دانشگاه های علوم پزشکی
- از دانشجویان در دانشگاه های علوم پزشکی
- در مجموع از دانشگاه های علوم پزشکی

دلیل اهمیت پاسخگویی اجتماعی یا رویکرد پاسخگویی

❖ **جامعه از دانشگاه های علوم پزشکی چه انتظاری دارد؟**

آموزش دانشجویان با صلاحیت لازم برای ارائه خدمت به جامعه

انجام پژوهش های کاربردی مورد نیاز جامعه و در راستای حل

مشکلات

پاسخگویی به نیازهای سلامت جامعه

دلیل اهمیت پاسخگویی اجتماعی یا رویکرد پاسخگویی

هدف نظام آموزش علوم پزشکی دستیابی به اهداف

آموزش، پژوهش و ارائه خدمات سلامتی است.

سیاست گذاران آموزش پزشکی معتقدند:

نظام آموزش پزشکی باید بتواند ضمن بهره گیری از **تازه ترین** دستاوردهای علمی جهان با **نیازهای جامعه نیز سازگار** باشد.

به کارگیری نظام آموزش پزشکی **پاسخگو** یکی از راه های نیل به این هدف است.

برای دستیابی به پاسخگویی نیازمند بازنگری هستیم

دلیل اهمیت پاسخگویی اجتماعی یا رویکرد پاسخگویی

- هدف از انجام این بازنگری:
- مسئولیت پذیر نمودن دانشگاه های علوم پزشکی در مقابل برون دادهای خود از جمله **فارغ التحصیلان، نتایج مطالعات پژوهشی و شیوه های ارائه مراقبتهای بهداشتی و درمانی است.**
- پذیرفتن چنین مسئولیتی به نوبه خود باعث خواهد شد که در نهایت، مراقبتهای بهداشتی و درمانی ارائه شده توسط دانشگاه های علوم پزشکی در جامعه، از چهار شاخص مهم و حیاتی "**بهبود و ارتقاء کیفیت؛ عدالت در سلامت؛ مرتبط بودن با نیازهای جامعه و هزینه - اثربخشی**" برخوردار گردد.

دلیل اهمیت پاسخگویی اجتماعی یا رویکرد پاسخگویی

□ نتیجه گیری کلی :

برای تامین رضایت جامعه و همچنین دستیابی به اهداف عالی وزارت بهداشت:

ما نیازمند داشتن دانشگاه های علوم پزشکی پاسخگو هستیم.

تعریف عمومی پاسخگویی اجتماعی

❖ هر موسسه، فرد یا گروه :

❖ در مقابل آنچه انجام می دهد مسئول است.

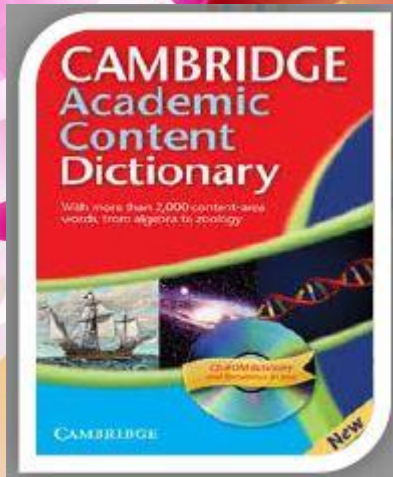
❖ باید پاسخگوی عواقب و پیامدهای عملکرد خویش
به مشتریان و ذینفعان باشد.

❖ باید بتواند دلیل مطلوبی را برای رفتارش بیان کند.

برای دستیابی به اهداف پاسخگویی نیازمند:

توجه حداکثری به نیازها و انتظارات جامعه

تلاش حداکثری برای برآورده کردن نیازها و انتظارات جامعه

مفهوم پاسخگویی اجتماعی در حوزه سلامت

از دیدگاه سازمان جهانی بهداشت:

□ پاسخگویی اجتماعی مفهومی است که نظام سلامت بر اساس آن متعهد می شود، فعالیتهای آموزشی، پژوهشی و خدماتی خود را به شکل حداکثری به سمت رفع اولویت های جامعه تحت پوشش؛ هدایت نماید.

حیطه های عملکردی نظام سلامت با توجه به تعریف WHO از پاسخگویی اجتماعی

- فعالیت های آموزشی
- فعالیت های پژوهشی
- خدمات ارائه شده توسط نظام سلامت

هدایت به سمت رفع اولویت های جمعیت تحت پوشش

تقسیم بندی دانشگاه ها بر اساس ماموریت

- نسل اول: آموزش
- نسل دوم: آموزش و پژوهش
- نسل سوم: آموزش، پژوهش و کار(ارزش) آفرینی
- نسل چهارم: آموزش، پژوهش، کار(ارزش) آفرینی و ثروت آفرینی
- نسل پنجم: آموزش، پژوهش، کار(ارزش) آفرینی، ثروت آفرینی و تمدن ساز

حیطه های عملکردی نظام سلامت در پاسخگویی اجتماعی

نکته: تغییر نسل یا ماموریت دانشگاه ها، پاسخ دانشگاه به مطالبه جامعه است؛ به زبانی دیگر، معلولی از توسعه اجتماعی و نیازهای جامعه است.

• آموزش

• پژوهش

• ثروت آفرین

• کار آفرین - ارزش آفرین

• تمدن ساز

+ خدمات ارائه شده توسط نظام سلامت

نقاط عطف پاسخگویی اجتماعی در بحث خدمات نظام سلامت

Alma-Ata 1978

Primary Health Care

Report of the
International Conference on Primary Health Care
Alma-Ata, USSR, 6-12 September 1978

Jointly sponsored by the World Health Organization
and the United Nations Children's Fund

WORLD HEALTH ORGANIZATION
GENEVA
1978

نقطه عطف پاسخگویی اجتماعی در حوزه ارائه خدمات سلامت به نشست سازمان بهداشت جهانی در سال ۱۹۷۸ و تدوین بیانیه آلماتا بر می گردد.

سلامت برای همه

مشارکت اجتماعی

عدالت در سلامت

سلامت مسئولیت دولتهاست

نقاط عطف پاسخگویی اجتماعی در بحث خدمات نظام سلامت

اولین دانشکده پزشکی در ۱۳۱۳

ایجاد نظام شبکه در کشور در ۱۳۵۱

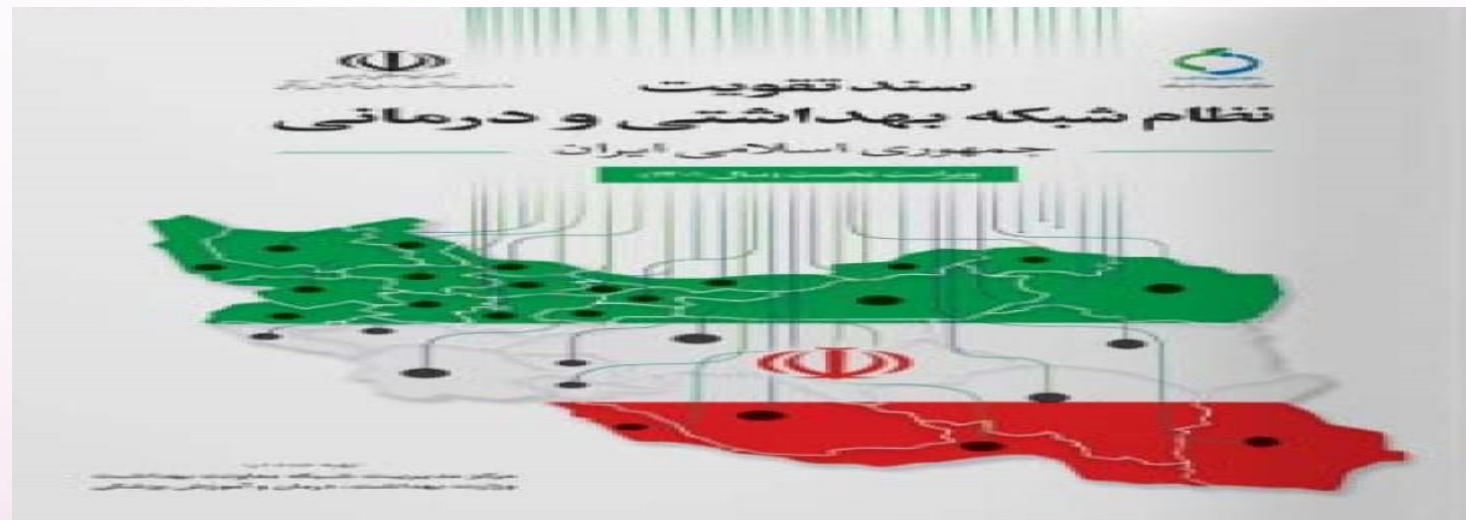
ارتقاء سازمان منطقه ای بهداشتی به دانشگاه

ایجاد بیمارستانها، مراکز تشخیص و درمان

Document for Strengthening
Primary Health Care Network

Islamic Republic of Iran

First Edition (2022)

نقطه عطف پاسخگویی اجتماعی در بحث فعالیت های پژوهشی

□ در حوزه پژوهش نیز اولین گام جدی تشکیل
کمیسیون پژوهش سلامت در خدمت توسعه در
۱۹۸۷

COHRED

Council on Health Research for Development

نقطه عطف پاسخگویی اجتماعی در بحث فعالیت های پژوهشی

□ تنها ۵٪ از بودجه پژوهش های سلامت در جهان در رابطه با بیماری هایی هزینه می شود که علت ۹۳٪ از مرگ و میر در جهان می باشند.

□ گزارش ۱۰/۹۰ بیان می کند که تحقیقات سلامت حتی در کشورهای توسعه نیافته بطور عمده در ارتباط با مشکلات سلامت کشورهای توسعه یافته صورت می گیرد.

نقاط عطف پاسخگویی اجتماعی در بحث فعالیت آموزشی

- تربیت پزشکان، ایجاد رشته های متعدد پزشکی و پیراپزشکی، ادغام آموزش پزشکی در نظام ارائه خدمات و ...

- در ۲۰۱۰ نماینده هایی از کشورهای مختلف، از جمله ایران در آفریقای جنوبی جمع شدند تا به یک توافق جمعی در مورد پاسخگویی اجتماعی دانشکده های پزشکی برسند.

- این توافق برای پرورش پزشکانی است که توانایی پاسخ به نیازهای حال و آینده جامعه و نیز چالش هایی که ممکن است در جامعه ایجاد شود را داشته باشند.

نقاط عطف پاسخگویی اجتماعی در بحث فعالیت آموزشی

رئوس توافق آفریقای جنوبی :

- ۱- پیش بینی نیازهای سلامت جامعه؛
- ۲- مشارکت با نظام سلامت و سایر شرکا؛
- ۳- تعریف نقش پزشکان و سایر حرفه های مرتبط با سلامت؛
- ۴- توسعه آموزش مبتنی بر پیامد؛
- ۵- ایجاد حاکمیت پاسخگو در دانشکده های پزشکی؛
- ۶- تصحیح استانداردهای آموزشی، پژوهشی و ارائه خدمت؛
- ۷- حمایت دائمی از ارتقاء کیفیت در آموزش، پژوهش و ارائه خدمت؛
- ۸- ایجاد مکانیسم های الزام آور در اعتبار بخشی؛
- ۹- ایجاد تعادل در اصول کلی و جهانی با ویژگی های منطقه ای؛
- ۱۰- تعریف نقش جامعه.

سطوح توجه (پاسخ) به نیازهای جامعه (پاسخگویی اجتماعی)

Social Responsibility

Social Responsiveness

Social Accountability

- سطح اول: مسئولیت پذیری
- سطح دوم: پاسخ دهی
- سطح سوم: پاسخگویی

هدایت به سمت رفع اولویت های جمعیت تحت پوشش

سطوح پاسخگویی

شکل ۱ - سطوح توجه به نیازهای جامعه

سطوح توجه (پاسخ) به نیازهای جامعه

چشم انداز سازمان

رسالت سازمان

برنامه های سازمان

سطح اول: مسئولیت پذیری

در این مرحله:

برای شناسایی نیازها و مشکلات جامعه

با روش های علمی، تلاش می شود؛

هدف گذاری شده و برای برطرف کردن

مشکلات برنامه ریزی می شود.

شکل ۱ - سطوح توجه به نیازهای جامعه

سطوح توجه (پاسخ) به نیازهای جامعه

سطح دوم: پاسخ دهی

در این مرحله علاوه بر تشخیص نیازها و مشکلات جامعه و برنامه ریزی مناسب برای آنها، **برنامه های** طراحی شده بطور موثر در سطح جامعه **اجرا و نتایج اولیه** تعیین می گردد.

آموزش در سطح جامعه

مواجهه زودرس

اردوهای جهادی

شکل ۱ - سطوح توجه به نیازهای جامعه

سطوح توجه (پاسخ) به نیازهای جامعه

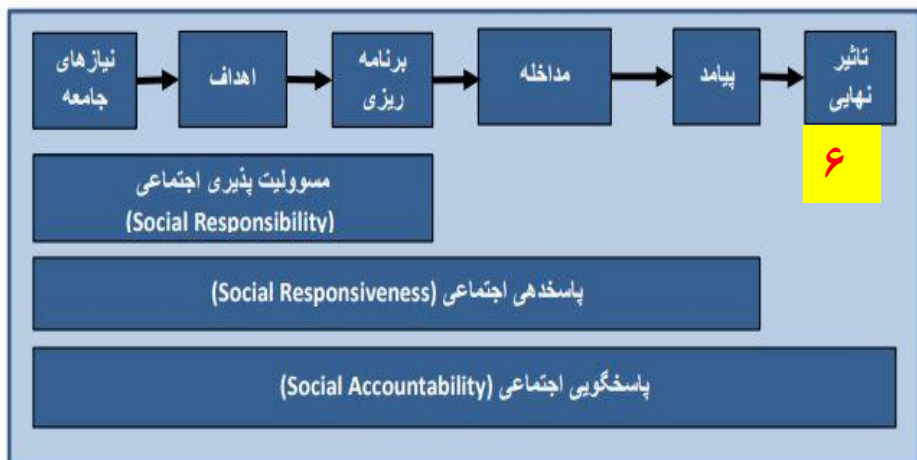
تعیین اثربخشی

تعیین کارایی

حل مشکلات

سطح سوم: پاسخگویی

در این سطح، سازمان میزان تأثیر اجرای برنامه های خود را در راستای برطرف کردن مشکلات جامعه ارزیابی می کند.

نمونه هایی از پاسخگویی اجتماعی در حوزه آموزش دانشگاه علوم پزشکی

پاسخگویی اجتماعی	پاسخ دهی اجتماعی	مسئولیت پذیری اجتماعی
پیگیری و اطمینان از رفع نیاز مدارس به کارشناس مربوطه	ایجاد رشته کارشناس بهداشت مدارس	بررسی نیازهای مدارس (کمبود نیروی تخصصی سلامت در مدارس)
پیگیری و اطمینان از رفع نیاز جامعه به پزشک	تعدیل تعداد دانشجویان با توجه به نیاز جامعه	تعیین میزان پزشک مورد نیاز در جامعه
بررسی صلاحیت های حرفه ای فارغ التحصیلان	بازنگری در سرفصل دروس دانشجویان	تعیین بار بیماری ها در سطح جامعه
ارزشیابی شاخص های مرتبط پس از مداخله	اجرای مداخلات آموزشی	نیاز سنجی آموزشی در جامعه
ارزشیابی نهائی اخلاق حرفه ای در فارغ التحصیلان	تعریف کدهای اخلاقی و بازنگری در کوریکولوم های آموزشی	ارزیابی باورها و نشانگرهای اخلاقی حرفه ای در کارکنان

نمونه هایی از پاسخگویی اجتماعی در حوزه پژوهش دانشگاه علوم پزشکی

پاسخگویی اجتماعی	پاسخ دهی اجتماعی	مسئولیت پذیری اجتماعی
ارزیابی نتایج فعالیت مراکز تحقیقاتی در مدیریت بیماری ها	ایجاد مراکز تحقیقاتی مرتبط	بررسی بار بیماری ها
ارزیابی رضایت جامعه از دسترسی به اطلاعات پژوهشی	ایجاد دسترسی به نتایج تحقیقات	بررسی نیازهای اطلاعاتی جامعه
تولید محصول فن آورانه	ایجاد مراکز رشد و حمایت از شرکت های دانش بنیان	نیاز تعیین نیازهای فن آوری در حوزه سلامت
تامین نیروی انسانی مورد نیاز در حوزه پژوهش	تربیت محقق یا جذب دانشجویان پژوهشی در مقطع تحصیلات تکمیلی	تعیین نیازهای حوزه سلامت به پژوهشگر
اطمینان از تولید اطلاعات و داده های مورد نیاز	اولویت گذاری پژوهشی و تخصیص هدفمند منابع	بررسی نیازهای پژوهشی سلامت جامعه

نمونه هایی از پاسخگویی اجتماعی در حوزه خدمات دانشگاه علوم پزشکی

پاسخگویی اجتماعی	پاسخ دهی اجتماعی	مسئولیت پذیری اجتماعی
ارزشیابی شاخص های مرتبط با بیماری ها	مدیریت و کنترل بیماری ها	بررسی بار بیماری ها
ارزشیابی شاخص های مرتبط با بیماری ها	اجرای مداخلات درمانی مورد نیاز جامعه	تعیین نیازهای درمانی جامعه
بررسی دسترسی جامعه به داروهای مورد نیاز	تامین و توزیع داروهای مورد نیاز جامعه	تعیین نیازهای دارویی جامعه
بررسی دسترسی جامعه به خدمات تشخیصی مورد نیاز	تامین خدمات تشخیصی مورد نیاز جامعه	تعیین نیاز به خدمات تشخیصی
ارزیابی رضایت مندی جامعه پس از مداخلات	اجرای مداخلات مورد نیاز	بررسی رضایت مندی جامعه از خدمات

از	به	
تقاضا محور	نیاز محوری	نیازسنجی و اطلاع رسانی مستمر و همگانی
روزمرگی	آینده نگری	تفکیک نقش رهبری از مدیریت اجرایی تفویض، نظارت و آینده پژوهی
رضایت حاکمیت	رضایت مردم	آگاه سازی و تعامل با دولت و حاکمیت به نفع نیازهای عمومی
کمیت	کیفیت	بکارگیری اصول مدیریت کیفی مشورت با خبرگان و یافتن شاخص ها و استانداردهای کیفی
نابرابری	عدالت	بازنگری جدی و توزیع عادلانه فرصتها و امکانات در حوزه سلامت
سلیقه فردی	مشورت جمعی	ارجح دانستن شوراها بر روسا

ظرفیت هایی برای پاسخگویی اجتماعی:

اداره خیرین و سازمان های مردم نهاد

موسسات خیریه حوزه سلامت

بنیادها و انجمن های حوزه سلامت

سمن : سلامت، حمایت و ... مثل:

انجمن حمایت از بیماران مبتلا به صرع، تالاسمی، هموفیلی، MS

انجمن حمایت از بیماران مبتلا به HIV، اوتیسم،

انجمن اهداء عضو

موسسات خیریه بیمارستانی

موسسه حمایت از بیماران مبتلا به سرطان (نور، دهش پور، محک)

موسسه حمایت از کودکان مبتلا به ناهنجاری مادرزادی (محکم)

ظرفیت هایی برای مشارکت در پاسخگویی اجتماعی:

دبیرخانه سلامت و امنیت غذایی (ساغ)

شورای پیامگزاران سلامت : مشاوران سلامت در

ادارات کل

کمیته دیدبانی سلامت: وظیفه تعیین وضعیت موجود

در شاخص های سلامت

اندیشگاه سلامت استان: تعیین اولویت های سلامت

استان

شورای مشارکت مردم در سلامت

ظرفیت هایی برای مشارکت در پاسخگویی اجتماعی:

□ شورای مشارکت مردم در سلامت

نماینده مجمع خیرین سلامت استان

نماینده شهرداران

نماینده دهیاران

نماینده ائمه جمعه

نماینده مبلغین

نماینده هنرمندان استان (نقاشی، هنرهای تجسمی، موسیقی، فیلم و تئاتر)

نماینده انجمن های صنفی کارفرمایی

نماینده دانش آموزان (دختر و پسر جداگانه)

نماینده سازمان نظام مهندسی

نماینده نظام پزشکی

نماینده خانه مطبوعات

نماینده انجمن حمایت از زندانیان

نماینده مجمع امور صنفی

نماینده بهورزان

نماینده کانون مداحان

نماینده کانون انجمن های اسلامی

نماینده کانون فرهنگی مساجد

روسای خانه مشارکت مردم در سلامت شهرستانها

نماینده شورای اسلامی شهر و روستای استان

نمایندگان منتخب سازمانهای مردم نهاد (حمایتی - آموزشی - فرهنگی)

نماینده هلال احمر

نماینده بهورزان

نماینده رابطین بهداشتی استان

نماینده هیات های مذهبی استان

نماینده نهضت سواد آموزی

نماینده کانون معلمان

نماینده انجمن اولیاء و مربیان

نماینده کمیته امداد

نماینده تسهیل گران سازمان های مردم نهاد سازمان بهزیستی

نماینده کانون بازنشستگان کشوری و لشکری

نماینده دانشجویان

نماینده ورزشکاران استان

نماینده کارگران استان

نماینده بسیجیان استان

ظرفیت هایی برای مشارکت در پاسخگویی اجتماعی:

باشگاه های مثبت بهزیستی:

مراکز نیکوکاری کمیته امداد:

خانه هلال (وابسته به هلال احمر)

خانه احسان (وابسته به بنیاد برکت)

نهاد های آبادانی (وابسته به بنیاد مستضعفان)

(استقرار و فعالیت در شهرستان هدف)

و

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی ایلام

برنامه جامع عدالت، تعالی و بهره‌وری

کارگروه پاسخگویی اجتماعی و عدالت آموزشی

مهمترین برنامه‌های کارگروه:

- ترویج مفهوم پاسخگویی اجتماعی در نظام سلامت
 - مستند کردن فعالیت‌های اجتماعی اعضای هیات علمی
- دانشجویان
کارکنان نظام سلامت

● نکته (۱) :

پاسخگویی بر فرد و سازمان و یا نهاد وارد است
نه بر برنامه و فعالیت.

افراد پاسخگو ← سازمان پاسخگو

● نکته (۲) : استقرار پاسخگویی مستلزم وجود
باور، بینش و تعهد به پاسخگویی است

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی ایلام

نکته (۳) : هنوز اختلاف نظرهای فراوانی در
مورد چارچوب کلی پاسخگویی اجتماعی در
نظام سلامت وجود دارد.

منبع مفید برای مطالعه:

تحلیل مفهوم پاسخگویی اجتماعی در نظام
آموزش عالی سلامت. دکتر عبدالملکی و
همکاران از دانشگاه کردستان

خدا رو شکر
مثل اینکه تموم شد!
سوالی هست؟؟

از حسن توجهتان سپاسگزارم.

